

Matematik Eğitiminin Psikolojik Temelleri

Editörler:

Mesut ÖZTÜRK

İsmail SARIKAYA

Mustafa ÖZGÖL

Editörler: Doç. Dr. Mesut ÖZTÜRK - Doç. Dr. İsmail SARİKAYA
Dr. Öğr. Üyesi Mustafa ÖZGÖL

MATEMATİK EĞİTİMİNİN PSİKOLOJİK TEMELLERİ

ISBN 978-625-5964-86-1

Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazarlarına aittir.

© 2025, PEGEM AKADEMİ

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. AŞ'ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı; mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz ve dağıtılamaz. Bu kitap, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır. Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında yayınevimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları satın almasını diliyoruz.

Pegem Akademi Yayıncılık, 1998 yılından bugüne uluslararası düzeyde düzenli faaliyet yürüten **uluslararası akademik bir yayinevidir**. Yayımladığı kitaplar; Yükseköğretim Kurulunca tanınan yükseköğretim kurumlarının kataloglarında yer almaktadır. Dünyadaki en büyük çevrimiçi kamu erişim kataloğu olan **WorldCat** ve ayrıca Türkiye'de kurulan **Turcademy.com** tarafından yayınları taranmaktadır, indekslenmektedir. Aynı alanda farklı yazarlara ait 2000'in üzerinde yayını bulunmaktadır. Pegem Akademi Yayınları ile ilgili detaylı bilgilere <http://pegem.net> adresinden ulaşılabilir.

I. Baskı: Mayıs 2025, Ankara

Yayın-Proje: Selcan Durmuş
Dizgi-Grafik Tasarım: Tuğba Kaplan
Kapak Tasarımı: Pegem Akademi

Baskı: Sayfa Basım Sanayi Ticaret Ltd. Şti.
İvedik OSB Matbaacılar Sit. 1514. Cad. No: 23-25
Yenimahalle/ANKARA

Yayıncı Sertifika No: 51818
Matbaa Sertifika No: 77079

İletişim

Pegem Akademi: Shira Ticaret Merkezi
Macun Mahallesi 204 Cad. No: 141/33, Yenimahalle/Ankara
Yayınevi: 0312 430 67 50
Dağıtım: 0312 434 54 24
Hazırlık Kursları: 0312 419 05 60
İnternet: www.pegem.net
E-ileti: yayinevi@pegem.net
WhatsApp Hattı: 0538 594 92 40

ÖN SÖZ

Matematik, sadece sayıların ve formüllerin dili değil; aynı zamanda düşünmenin, anlamlandırmanın ve problem çözmenin temelidir. Bu güçlü disiplinin öğretimi ise yalnızca pedagojik bilgiyle değil, bireyin iç dünyasına dair derin bir anlayışla mümkündür. Tam da bu noktada, psikoloji ile matematik eğitimi arasındaki kesişim, öğretme ve öğrenme süreçlerini daha etkili, anlamlı ve sürdürülebilir kılmak için bize çok boyutlu bir bakış sunmaktadır.

Elinizdeki bu kitap, Türkiye’de bu alanda hazırlanmış ilk kapsamlı kaynak olarak, matematik eğitimine psikolojik perspektiften yaklaşmakta; motivasyondan kaygıya, bilişsel çarpıtmalardan yapay zekâya kadar geniş bir yelpazede hem teorik hem uygulamalı bilgiler sunmaktadır. Her biri kendi alanında uzman akademisyenler tarafından kaleme alınan bölümler, okuyucuya hem bilimsel derinlik hem de sınıf pratiğinde kullanıma yönelik somut örnekler kazandırmayı amaçlamaktadır.

Kitabımızda, algı, imgeleme, üstbiliş, öz düzenleme, öz yeterlik, tutum ve yaratıcılık gibi kavramlar, matematik öğretimi bağlamında yeniden ele alınmakta; bu kavramların öğrencilerin öğrenme süreçlerindeki belirleyici rolü hem kuramsal yaklaşımlarla hem de sınıf deneyimleriyle ortaya konmaktadır. Ayrıca dil ve düşünme, karar verme, soyutlama ve bilişsel çarpıtmalar gibi konular, öğretmenlerin sınıf içindeki gözlemlerine yeni bir bakış açısı kazandıracak niteliktedir.

Bu kitap, lisans öğrencilerinden öğretmenlere, öğretmen adaylarından akademisyenlere kadar geniş bir kitleye hitap etmekte; eğitim fakültelerinde kaynak eser olarak kullanılabilecek nitelikte bir içerik sunmaktadır. Amacımız, matematik öğretiminin sadece içerik bilgisine değil, aynı zamanda insan zihninin işleyişine dair farkındalığa da dayanması gerektiğini vurgulamaktır.

Bu kitabın ortaya çıkmasında emeği geçen tüm yazarlarımıza, her bölüm için hakemlik yaparak katkı sağlayan alan uzmanı akademisyen hocalarımıza ve bu sürece inanarak destek veren yayınevimize teşekkür ederim. Kitabımızın, eğitim dünyasında yeni tartışmalara, yeni araştırmalara ve en önemlisi, daha nitelikli öğretme-öğrenme deneyimlerine ilham olmasını dileriz.

Editör Kurulu

2025

BÖLÜMLER VE YAZARLARI

Editörler: Doç. Dr. Mesut ÖZTÜRK - Doç. Dr. İsmail SARİKAYA
Dr. Öğr. Üyesi Mustafa ÖZGÖL

1. Bölüm: Matematik Eğitiminde Motivasyon

Dr. Öğr. Üyesi Mustafa ÖZGÖL, Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi

ORCID No: 0000-0002-9493-3455

Doç. Dr. Mustafa GÜLER, Trabzon Üniversitesi

ORCID No: 0000-0002-4082-7585

2. Bölüm: Matematik Tutumu ve Geliştirme Yolları

Dr. Öğr. Üyesi Mukaddes İNAN TUTKUN, Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi

ORCID No: 0000-0002-5345-9945

Doç. Dr. Nurullah YAZICI, Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi

ORCID No: 0000-0002-5594-8347

3. Bölüm: Matematik Kaygısı ve Azaltma Yolları

Doç. Dr. Fatma ALTUN KOBUL, Samsun Üniversitesi

ORCID No: 0000-0001-8253-7768

Prof. Dr. Hikmet YAZICI, Trabzon Üniversitesi

ORCID No: 0000-0002-0250-1453

4. Bölüm: Matematik Eğitiminde Bilişsel Çarpıtmalar ve Otomatik Düşünceler

Doç. Dr. Pınar GÜNER, İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa

ORCID No: 0000-0003-1165-0925

5. Bölüm: Matematik Öz Yeterliği ve Geliştirilmesi

Doç. Dr. Yavuz SÖKMEN, Atatürk Üniversitesi

ORCID No: 0000-0001-7723-0144

Dr. Öğr. Üyesi Ömer DEMİRCİ, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi

ORCID No: 0000-0002-7806-9767

6. Bölüm: Matematik Eğitiminde Öz Düzenleme

Doç. Dr. Mesut ÖZTÜRK, Bayburt Üniversitesi

ORCID No: 0000-0002-2163-3769

Doç. Dr. İsmail SARİKAYA, Bayburt Üniversitesi

ORCID No: 0000-0002-4870-8345

7. Bölüm: Matematik Eğitiminde Üstbiliş

Prof. Dr. Meryem ÖZTURAN SAĞIRLI, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi

ORCID No: 0000-0002-5259-3421

8. Bölüm: Matematiksel Yaratıcılık

Doç. Dr. Betül KÜÇÜK DEMİR, Bayburt Üniversitesi
ORCID No: 0000-0002-6752-6803

9. Bölüm: Matematik Eğitiminde Soyutlama

Dr. Öğr. Üyesi Duygu ALTAYLI ÖZGÜL, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi
ORCID No: 0000-0003-2749-5050
Doç. Dr. Elif KILIÇOĞLU, Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi
ORCID No: 0000-0001-7904-4310

10. Bölüm: Matematik Eğitiminde İmgeleme

Doç. Dr. Fatma ERDOĞAN, Fırat Üniversitesi
ORCID No: 0000-0002-4498-8634

11. Bölüm: Matematiksel Düşünme ve Karar Verme

Prof. Dr. Abdullah KAPLAN, Atatürk Üniversitesi
ORCID No: 0000-0001-6743-6368
Arş. Gör. Nazmiye AKYAZI, Amasya Üniversitesi
ORCID No: 0009-0003-3591-5622
Arş. Gör. Cem KURDAL, Bayburt Üniversitesi
ORCID No: 0009-0008-0880-4093

12. Bölüm: Matematik Eğitiminde Algı, Dikkat ve Bellek

Arş. Gör. Sena KILIÇ, Ordu Üniversitesi
ORCID No: :0000-0002-5757-2152
Doç. Dr. Fatih KOCA, Trabzon Üniversitesi
ORCID No: 0000-0002-3754-7283

13. Bölüm: Matematik Eğitiminde Dil

Doç. Dr. Dilşad GÜVEN AKDENİZ, Bayburt Üniversitesi
ORCID No: 0000-0001-7387-5770

14. Bölüm: Matematik Eğitiminde Yapay Zekâ

Doç. Dr. Mertkan ŞİMŞEK, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi
ORCID No: 0000-0002-5613-0299

İÇİNDEKİLER

Ön Söz.....	iii
Bölümler ve Yazarları.....	iv

1. BÖLÜM MATEMATİK EĞİTİMİNDE MOTİVASYON

Giriş.....	1
Motivasyon.....	2
Motivasyon Kuramları ve Matematik Eğitimi	6
Başarı İhtiyacı.....	6
Hedef Yönelimleri.....	8
Atıf Kuramı.....	8
Öz Belirleme Kuramı	9
Beklenti-Değer Kuramı.....	10
Motivasyonel Görüşme ve Matematik Eğitimi.....	11
Örnek Sınıf İçi Etkinlik: Oyunlaştırma Yaklaşımı	13
Bireysel Çalışma – Örneklem Kavramı	14
Sonuç.....	18
Kaynaklar.....	18

2. BÖLÜM MATEMATİK TUTUMU VE GELİŞTİRME YOLLARI

Giriş.....	21
Tutum.....	22
Tutumu Oluşturan Temel Bileşenler	23
Tutumun Ölçülmesi	25
Matematiğe Yönelik Tutum ve Matematiğe Yönelik Tutumun Kuramsal Yapısı.....	27
Matematiğe Yönelik Tutuma İlişkin Araştırmaların Karşılaştırılması	31
Öğretmenler Öğrencilerin Matematiğe Yönelik Tutumunu Geliştirmek için Ne Yapabilir?.....	33
Sonuç.....	38
Kaynaklar.....	40

3. BÖLÜM MATEMATİK KAYGISI VE AZALTMA YOLLARI

Giriş.....	45
Kaygı.....	46
Matematik Kaygısı	49
Matematik Kaygısının Yaygınlığı	51
Matematik Kaygısı Modelleri.....	53
Eksiklik Modeli.....	54
Engelleyici Kaygı Modeli.....	55

Karşılıklı Etkileşim Modeli.....	57
Matematik Kaygısının Önleme ve Azaltma Yöntemleri.....	59
Matematik Becerilerini Geliştirmeye Yönelik Uygulamalar	60
Kaygıya Odaklanan Psikolojik Müdahaleler.....	65
Sonuç.....	69
Kaynaklar.....	70

4. BÖLÜM

MATEMATİK EĞİTİMİNDE BİLİŞSEL ÇARPITMALAR VE OTOMATİK DÜŞÜNCELER

Giriş.....	79
Bilişsel Üçlü	82
Şemalar	82
Bilişsel Yapı.....	83
Temel İnançlar	84
Ara İnançlar	84
Otomatik Düşünceler	85
Bilişsel Çarpıtmalar	87
Bilişsel Çarpıtma Türleri.....	88
Matematik Sınıflarında Bilişsel Çarpıtmalar ve Otomatik Düşünceler	90
Bilişsel Çarpıtmalar	91
Otomatik Düşünceler.....	93
Matematik Sınıflarında Bilişsel Çarpıtmaların ve Otomatik Düşüncelerin Giderilmesine Yönelik Öğretim Senaryoları	96
Sonuç.....	105
Kaynaklar.....	107

5. BÖLÜM

MATEMATİK ÖZ YETERLİĞİ VE GELİŞTİRİLMESİ

Giriş.....	109
Öz Yeterlik	110
Öz Yeterlik Kaynakları.....	110
Matematik Öz Yeterliği	112
Uygulamaya ve Araştırmaya Yönelik Öneriler	120
Sonuç.....	122
Kaynaklar.....	122

6. BÖLÜM

MATEMATİK EĞİTİMİNDE ÖZ DÜZENLEME

Giriş.....	127
Öz Düzenleme ve Türleri	128
Kuramlara Göre Öz Düzenleme Yaklaşımları ve Gelişimi	130
Zimmerman'ın Dönüşümlü Öz düzenleme Modeli ve Matematik Eğitiminde	
Öz Düzenleme	131
Öndüşünüm	132
Performans/İradesel Kontrol	135
Öz Yansıtma	138
Öğretim Etkinliği.....	141
Öndüşünme	141
Performans/İradesel Kontrol	142
Öz Yansıtma	144
Sonuç.....	144
Kaynaklar.....	145

7. BÖLÜM

MATEMATİK EĞİTİMİNDE ÜSTBİLİŞ

Giriş.....	148
Üstbiliş	149
Matematik ve Üstbiliş.....	156
Öğretim Etkinliği.....	158
Giriş.....	158
Üstbilişsel Sorgulama	159
Uygulama.....	160
Gözden Geçirme.....	161
Uzmanlık Kazanma	161
Doğrulama.....	161
Zenginleştirme ve İyileştirme	162
Sonuç.....	162
Kaynaklar.....	163

8. BÖLÜM

MATEMATİKSEL YARATICILIK

Giriş.....	166
Yaratıcılık Kavramı	167
Farklı Yaklaşımlar Açısından Yaratıcılık Kavramı	169
Psikoanalitik Yaklaşım	169
Hümanistik Yaklaşım.....	169
Bilişsel Yaklaşım.....	169
Gestalt Yaklaşımı	170
Karmaşık Yaklaşım	170
Pragmatik Yaklaşım.....	170

Çevresel Yaklaşım	170
Modern Yaratıcılık Kuramları	172
Yaratıcılığın Bileşenleri	173
Bilgi	173
Çevre	174
Zihinsel Yetenekler	174
Motivasyon	174
Kişilik	175
Düşünme Stilleri	175
Yaratıcılık Süreci	175
Yaratıcılığın Aşamalarını İçeren Bir Senaryo: “Eko-Şehir Tasarımı”	176
Yaratıcılık Nasıl Tespit Edilir?	178
Yaratıcılık Nasıl Geliştirilebilir?	178
Yaratıcılığın Matematiksel Boyutu	179
Matematiksel Yaratıcılık Nedir?	179
Matematiksel Yaratıcılık ve Problem Çözme	180
Matematikte Yaratıcılığın Ölçülmesi	181
Yaratıcılığın Tespit Edilmesinde ve Değerlendirilmesinde Kullanılan Kriterler	181
Anlayış Derinliği	181
Akıcılık	182
Esneklik	182
Özgünlük	182
Detaylandırma	183
Genelleme	183
Genişletme	183
Matematiksel Yaratıcılık için Gerekli Beceriler	184
Yaratıcılık Üzerine Yapılan Araştırmalar	185
Matematiksel Yaratıcılığın Uluslararası ve Türk Öğrenciler Açısından İncelenmesi	187
Uluslararası ve Türk Öğrencilerin Matematiksel Yaratıcılığının Karşılaştırılması	188
Türk Eğitim Sisteminde Matematiksel Yaratıcılığı Geliştirmek için Somut Çözüm Önerileri	189
Problem Çözme Atölyeleri	189
Matematik Oyunları ve Simülasyonları	189
Proje Tabanlı Öğrenme	189
Disiplinler Arası Yaklaşım	190
Öğretmen Eğitimi ve Destek	190
Sonuç	191
Kaynaklar	191

9. BÖLÜM

MATEMATİK EĞİTİMİNDE SOYUTLAMA

Giriş.....	196
Teoride Soyutlama.....	196
Soyutlama Sürecinde Yaşanan Güçlükler ve Çözüm Önerileri.....	199
Soyutlamanın Temelleri ve Soyutlama Türleri.....	201
APOS Teorisi ve Tarihsel gelişimi.....	203
RBC Teorisi ve Tarihsel Gelişimi.....	206
Tanıma.....	207
Kullanma.....	207
Oluşturma.....	208
Pekiştirme.....	208
Ulusal ve Uluslararası Araştırmalarda Soyutlama.....	209
Uygulamada Soyutlama.....	212
Etkinlikler.....	214
Sınıf Tartışması.....	215
Ev Ödevleri.....	215
Tanıma ve Kullanma Aşaması.....	216
Oluşturma Aşaması.....	217
Pekiştirme Aşaması.....	219
Sonuç.....	220
Kaynaklar.....	221

10. BÖLÜM

MATEMATİK EĞİTİMİNDE İMGELEME

Giriş.....	225
İmge ve İmgeleme Nedir?.....	226
İmgeleme Türleri.....	229
İmgeleme Süreçleri.....	230
Matematiksel Düşünmeden İmgelemeye.....	233
Matematikte Görsel İmgeleme Perspektifi.....	236
Matematikte Görsel İmgeleme Türleri.....	236
İmgelemenin Kardeş Yapısı: Uzamsal Beceriler.....	238
Matematik Öğrenme Sürecinde İmgelemenin Gelişimi ve Kullanımı.....	240
Matematik Sınıflarında İmgelemenin Geliştirilmesine Yönelik Öğretim Tasarımları.....	245
Sonuç.....	248
Kaynaklar.....	249

11. BÖLÜM

MATEMATİKSEL DÜŞÜNME VE KARAR VERME

Giriş.....	253
Akıl Yürütme.....	254
Tümevarımsal Akıl Yürütme.....	255
Tümdengelsel Akıl Yürütme.....	255
Analojik Akıl Yürütme.....	255
Düşünme ve Matematiksel Düşünme	257
Muhakeme Etme.....	261
Matematiksel Düşünme Çeşitleri.....	262
Aritmetik Düşünme.....	262
Cebirsel Düşünme.....	263
Varyasyonel Düşünme	264
Kovaryasyonel Düşünme.....	266
Yaratıcı Düşünme	269
İraksak ve Yakınsak Düşünme.....	271
Matematiksel Düşünme ve Matematik Öğretimi.....	272
Sezgisel Kestirme Yolları.....	276
Matematik Eğitiminde Karar Verme Süreci.....	278
Sonuç.....	281
Kaynaklar.....	282

12. BÖLÜM

MATEMATİK EĞİTİMİNDE ALGI, DİKKAT VE BELLEK

Giriş.....	289
Bellek Türleri.....	290
Duyusal Kayıt (Bellek)	290
Kısa Süreli Bellek	291
Uzun Süreli Bellek	292
Bilişsel Süreçler	292
Dikkat.....	292
Algı	296
Matematik Sınıflarında Dikkat ve Algı.....	298
Sonuç.....	301
Kaynaklar.....	303

13. BÖLÜM

MATEMATİK EĞİTİMİNDE DİL

Giriş.....	305
Matematiksel Dil	306
Dil ve Matematik Arasındaki İlişki	307
Matematiksel Gelişimde Dilin Rolü.....	308
Matematiksel Gelişim için Erken Çocuklukta Dilin Önemi	309
Matematiksel Dile Dair Öğrenci Güçlükleri.....	310

Anadil ve Kültürün Matematiksel Dil ve Edinimindeki Rolü	312
Matematik Eğitiminde Dilin Gelişimi	314
Öğretmen Rolü	314
Kelime ve Kavram Bilgisi.....	316
Matematiksel Yazma	317
Sınıf İçi İletişim.....	320
Matematik Eğitiminde Dili Geliştirmeye Yönelik Müdahaleler ve Öneriler.....	321
Matematiksel Kelime Bilgisi Öğretiminde Genel Yaklaşımlar ve Teknikler.....	321
Çocuk Edebiyatı ve Diyalojik Okuma	324
Etkinlik Örnekleri	326
Sonuç.....	329
Kaynaklar.....	332

14. BÖLÜM

MATEMATİK EĞİTİMİNDE YAPAY ZEKÂ

Giriş.....	337
Yapay Zekâ Nedir?.....	338
Üretken Yapay Zekâ Teknolojileri	339
Matematik Eğitimi ve Yapay Zekâ.....	341
Yapay Zekâ Temelli Hesaplama Araçları.....	342
Matematik Eğitiminde Kullanılabilecek Yapay Zekâ Araçları.....	344
Öğretim Senaryosu	347
Sonuç.....	351
Kaynaklar.....	352

Editörler ve Yazarlar Hakkında.....	353

1. BÖLÜM

MATEMATİK EĞİTİMİNDE MOTİVASYON

Dr. Öğr. Üyesi Mustafa ÖZGÖL, Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi
ORCID No: 0000-0002-9493-3455

Doç. Dr. Mustafa GÜLER, Trabzon Üniversitesi
ORCID No: 0000-0002-4082-7585

Özet

Matematik eğitiminde bilişsel gelişimlerin yanında duyuşsal özelliklerin de dikkate alınması, matematik başarısı üzerinde etkili olan faktörlerin ortaya konulabilmesi açısından önemlidir. Bu özelliklerden biri olan motivasyon, öğrencilerin öğrenmeye yönelik tutumlarını ve başarılarını doğrudan etkilediği ifade edilen bir öğedir. Matematiği anlamlı, ulaşılabilir ve ilgi çekici bulan öğrencilerin öğrenmeye daha istekli oldukları, karşılaştıkları zorluklarla başa çıkmakta daha dirençli davrandıkları bilinmektedir. Bu bölümde çeşitli kuramların matematiğe yönelik motivasyonu ele alış biçimleri üzerinde durulmuştur. Son olarak bu kuramlardan biri bağlamında etkililiği ortaya konulmuş örnek bir öğretim tasarımı tanıtılmıştır.

GİRİŞ

Hayatın akışı içerisinde bazı işler keyifle yapılırken bazıları ise daha yapılmaya başlamadan eziyet vereceği düşünülerek harekete geçmekte zorlanmaya sebep olabilir. Özel, sosyal, eğitim, mesleki gibi temel yaşam alanlarının tamamında durumun bu şekilde olduğu söylenebilir. Çalışırken en çok zorlanılan ders/konu, başlamak için sürekli ertelenen işler, devam ettirilirken yarıda bırakılıp geri dönülmesi zor olanlar ve daha farklı yaşantılarda bu gibi örneklerle karşılaşılabılır. Mevcut çalışmanın konusu bağlamında matematik dersi değerlendirildiğinde durumun çok da farklı olmadığı görülmektedir. Güner'in (2013) bu doğrultuda 12. Sınıf öğrencileriyle matematik eğitimi sürecini metaforlaştırmaya dayalı bir şekilde gerçekleştirdiği çalışmasına bakıldığında bazı öğrencilerin bu süreci “*hayatı keşfetmek/öğrenmek*”, “*yolculuğa çıkmak*”, “*araba kullanmayı öğrenmek*”, “*bilmece çözmek*” şeklinde değerlendirdiği bazılarının ise “*deveye hendek atlatmak*”, “*labi-*

rentten çıkış aramak”, “yüzme bilmeden denize girmek”, “ışkençe”, “ıstırap çekmek” şeklinde algıladığı görülmektedir. Çalışmanın detayları incelendiğinde ise özellikle hazır bulunuşluk seviyeleri düşük olan öğrencilerin yeni alacağı matematik dersindeki konuları anlayamadığı andan itibaren motivasyonlarının düştüğü, bu sebeple de başarısız olma ihtimalinin yükseldiğinin ifade edildiği görülmektedir. Başarısızlığın da beraberinde mutsuzluğu getireceği göz önüne alındığı bu noktada nedenselliğin nereden kaynaklandığını anlamanın zorlaştığı isteksizlik, hareketsizlik, keyif almama/mutsuzluk döngüsünün açığa çıkacağı söylenebilir.

Yapılan birçok çalışmada motivasyon ile matematik öğrenme arasında ilişki olduğu ortaya konmuştur (Hossein-Mohand ve Hossein-Mohand, 2023; Rojo Robas vd., 2020; Trujillo-Torres vd., 2020). Bu ilişkide önemli olduğu düşünülen bazı sorular şunlardır: *Motivasyonun matematik öğreniminde nasıl bir rolü vardır? Matematik eğitiminde motivasyon bir neden midir yoksa sonuç mu? Harekete geçmede önemli bir yeri olan motivasyonunun kişiden kişiye değişmesinin sebepleri nelerdir? Ortaya konan sebepler ışığında öğrencilerin matematiğe ilişkin motivasyonları nasıl arttırılabilir?* Bilimsel çalışmalara bakıldığında bunlara yanıtlar arandığı görülmektedir. Örneğin Savaş, Taş ve Duru (2010) yapmış oldukları çalışmada matematik dersinde öğrenci başarısını etkileyen durumlardan birinin motivasyon olduğunu ortaya koymuşlardır. Farklı bir çalışmada ise (Durmuş, 2004), öğrencilerin konuları zor olarak değerlendirilmesine neden olan iki etkenden birinin motivasyon eksikliği olduğunu ortaya konmuştur. Bohrstedt vd. (2024) de matematik motivasyonunun matematik performansını etkileme durumunun kadınlarda ve erkeklerde farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmeye çalışmışlardır. Çalışmanın sonucunda öz yeterlik ve eğitim beklentisi alt faktörlerinde kadınların erkeklere göre daha düşük puanlara sahip olduğunu ilgi alt faktöründe ise cinsiyete göre farklılaşmadığını ortaya koymuşlardır.

Matematik eğitiminde motivasyonun incelendiği bu bölümde öncelikle motivasyonun ne olduğu aktarılmaktadır. Ardından matematik eğitiminde motivasyona ilişkin kuramsal yapı incelenmektedir. Sonrasında motivasyonel görüşme ve matematik eğitimi birlikte ele alınmaya çalışılmaktadır. Son olarak kuramsal arka plan ve motivasyonel görüşmenin teorik çerçevesi ışığında öğretmenlere konuyla ilgili somut önerilerde bulunmaktadır.

Motivasyon

The Karate Kid filminin sonlarına doğru usta ve yarı final müsabakasında bacağından sakatlandığı için finale çıkamayacak durumda olan öğrencisi arasında ringe dönüp dönmeme noktasında bir konuşma gerçekleşir. Ustanın “Neden oraya